

Soluții pronunțate în interesul legii de instanța supremă în materie procesual civilă

Conf. univ. dr. Daniel Ghiță*

Du moment qu'aucune disposition ne prévoit expressément la nullité de la minute si elle n'est pas prononcée en séance publique, l'interprétation rationnelle des textes de loi énoncés doit conduire à la conclusion que l'absence de la disposition de l'arrêt, consignée dans la minute rédigée pendant la délibération, de la mention que « la prononciation a été faite en séance publique », ne peut attirer la nullité de l'arrêt que dans le cas où cette omission a porté une atteinte qui ne peut être éliminée que par l'annulation de l'acte. Il est vrai que tous les arrêts prononcés par l'instance d'appel ont un caractère définitif ont un caractère définitif, élément insuffisant pourtant pour qu'ils soient mis en exécution. En d'autres termes, il est nécessaire que par l'arrêt définitif soit résolu le fonds de la cause puisque, autrement, les titulaires des droits subjectifs qui s'adressent aux instances judiciaires n'ont pas d'objet pour l'exécution.

1. Lipsa din minută a mențiunii că pronunțarea s-a făcut în ședință publică. Consecințe. Nulitate relativă

(Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiunile Unite, decizia nr. XIII din 5 februarie 2007, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 733 din 30/10/2007)

Instanța supremă, luând în examinare un recurs în interesul legii, declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, cu privire la consecințele lipsei din minuta întocmită cu ocazia deliberării a mențiunii "pronunțată în ședință publică", a constatat că instanțele de judecată nu au un punct de vedere unitar cu privire la consecințele lipsei din dispozitivul hotărârii (minutei) a mențiunii "pronunțată în ședință publică". Astfel, unele instanțe au considerat că omisiunea înscrierii în dispozitivul hotărârii, adoptat cu ocazia deliberării ("minuta"), a mențiunii că aceasta s-a pronunțat în ședință publică, atrage nulitatea absolută, deoarece prin dispozițiile art. 121 alin. 3 și ale art. 258 alin. 2 din Codul de procedură civilă s-a consacrat, cu caracter imperativ, principiul publicității hotărârilor judecătorești.

Dimpotrivă, alte instanțe s-au pronunțat în sensul că lipsa unei atare mențiuni atrage nulitatea hotărârii numai în măsura în care prin aceasta s-a pricinuit părții o vătămare ce nu poate fi înlăturată decât prin anularea actului, în condițiile art. 105 alin. 1 și 2 din Codul de procedură civilă.

Potrivit dispozițiilor art. 258 alin. 2 din Codul de procedură civilă, "dispozitivul hotărârii se pronunță de președinte, în ședință, chiar în lipsa părților". Din examinarea dispozițiilor menționate nu rezultă că minuta, întocmită de

* Autorul este cadru didactic la Facultatea de Drept și Științe Administrative a Universității din Craiova și avocat în Baroul Dolj

judecători cu ocazia deliberării, trebuie să cuprindă și mențiunea potrivit căreia pronunțarea s-a făcut în ședință publică, ci doar obligația instanței de a pronunța dispozitivul în ședință publică, chiar în lipsa părților. De altfel, în raport cu specificul determinat de condițiile concrete în care se întocmește minuta în timpul deliberării, nici nu s-ar putea anticipa inserarea, în cuprinsul acesteia, a mențiunii "pronunțată în ședință publică" atât timp cât o asemenea operațiune încă nu a avut loc, astfel că nu s-ar justifica admiterea echivalenței între "minută", adică dispozitiv stricto sensu, și înțelesul noțiunii de dispozitiv lato sensu.

Totodată, în conformitate cu dispozițiile art. 105 alin. 2 din Codul de procedură civilă, actele îndeplinite cu neobservarea formelor legale se declară nule "numai dacă prin aceasta s-a pricinuit părții, o vătămare ce nu se poate înlătura decât prin anularea lor", iar "în cazul nulităților prevăzute în numele legii, vătămarea se presupune până la dovada contrarie".

Pe de altă parte, prin art. 261 alin. 1 pct. 8 din Codul de procedură civilă se prevede că dispozitivul hotărârii trebuie să cuprindă întotdeauna, între altele, mențiunea că pronunțarea s-a făcut în ședință publică.

Ca urmare, cât timp prin nicio dispoziție nu se prevede în mod expres nulitatea minutei dacă nu este pronunțată în ședință publică, interpretarea rațională a textelor de lege enunțate trebuie să conducă la concluzia că lipsa din dispozitivul hotărârii, consemnat în minuta întocmită în timpul deliberării, a mențiunii că "pronunțarea s-a făcut în ședință publică", nu poate atrage nulitatea hotărârii decât în cazul când această omisiune a adus o vătămare ce nu poate fi înlăturată decât prin anularea aceluia act.

A considera altfel ar însemna să se adauge la obligațiile legale prin care sunt reglementate nulitățile și să se reia judecata pentru omisiuni de ordin formal, în cazuri în care o asemenea nulitate nu operează, ceea ce ar fi inadmisibil. Așa fiind, se impune concluzia că nerespectarea cerinței ca dispozitivul hotărârii să cuprindă mențiunea că pronunțarea hotărârii s-a făcut în ședință publică atrage nulitatea hotărârii numai atunci când s-a adus o vătămare care nu poate fi înlăturată decât prin anularea aceluia act. În consecință, admițând recursul în interesul legii instanța supremă a stabilit că, în aplicarea dispozițiilor art. 121 alin. 3 din Codul de procedură civilă, coroborate cu prevederile art. 258 alin. 2 și ale art. 261 alin. 1 pct. 8 teza I din același cod, minuta, întocmită cu ocazia deliberării, trebuie să cuprindă mențiunea că pronunțarea acesteia s-a făcut în ședință publică, însă, nerespectarea acestei cerințe atrage nulitatea relativă a hotărârii în condițiile art. 105 alin. 2 din Codul de procedură civilă, numai atunci când se dovedește că s-a adus o vătămare ce nu poate fi înlăturată decât prin anularea aceluia act.

2. Competența de soluționare a contestațiilor la executare, în primă instanță și în căile de atac, având ca obiect hotărâri judecătorești pronunțate în litigii comerciale, precum și alte titluri de natură comercială.

(Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiunile Unite, decizia nr. XV din 5 februarie 2007, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 764 din 12/11/2007)

Instanța supremă, luând în examinare un recurs în interesul legii, a constatat că, în aplicarea dispozițiilor art. 400 și 402 din Codul de procedură civilă, referitoare la contestația la executare, instanțele judecătorești nu au un punct de vedere unitar, adoptând soluții diferite cu privire la competența de soluționare a acestei căi de atac atunci când ea este îndreptată împotriva hotărârilor judecătorești pronunțate în litigii comerciale sau a altor titluri executorii în materie comercială.

Astfel, unele instanțe, considerând executarea silită ca fiind cea de a doua fază a procesului, au apreciat că, din moment ce raportul juridic dedus judecății are caracter comercial, iar nu civil, executarea silită va avea aceeași natură comercială.

S-a relevat, în acest sens, că atât timp cât în cadrul executării silite se urmărește realizarea efectivă a dreptului pretins, se impune ca toate cererile din această fază să fie judecate tot de instanța comercială, ca și în etapa anterioară, a judecății în primă instanță și în căi de atac.

S-a motivat că, chiar dacă s-ar accepta că în cazul contestației la executare ar fi de soluționat numai chestiuni procedurale, instanța civilă nu ar putea fi considerată abilitată să le soluționeze, făcându-se abstracție de natura conflictului ivit în raporturile dintre părți, astfel că se impune ca natura creanței ce face obiectul executării silite să determine instanța, respectiv secția specializată competentă, să judece și într-o asemenea cale de atac.

Alte instanțe, dimpotrivă, au considerat că în cazul în care contestația vizează executarea propriu-zisă sau este îndreptată împotriva unui titlu executoriu ce nu provine de la un organ de jurisdicție, o atare contestație trebuie soluționată de instanța de executare, așa cum se prevede în art. 400 alin. 1 din Codul de procedură civilă, instanța de executare fiind, în conformitate cu art. 373 alin. 2 din același cod, "judecătoria în circumscripția căreia se va face executarea, în afara cazurilor în care legea dispune altfel".

Ca urmare, aceleași instanțe s-au pronunțat în sensul că și în ceea ce privește calea de atac împotriva soluțiilor pronunțate, în astfel de contestații la executare, sunt aplicabile aceleași norme procedurale, instanța de control judiciar urmând a fi determinată tot potrivit normelor dreptului comun, fără a avea relevanță, în această privință, natura titlului executoriu.

Tot în opinia acestor instanțe contestația la executare întemeiată pe dispozițiile art. 400 alin. 2 din Codul de procedură civilă, vizând lămurirea înțelesului întinderii sau aplicării titlului executoriu, nu ar putea fi introdusă decât la instanța care a pronunțat hotărârea ce se execută, iar hotărârea prin care se soluționează contestația să fie supusă acelorași căi de atac ca și hotărârea ce se execută.

În art. 399 alin. 1 din Codul de procedură civilă, republicat, astfel cum a fost modificat și completat prin Legea nr. 459/2006, se prevede că "împotriva executării silite, precum și împotriva oricărui act de executare se poate face contestație de către cei interesați și vătămați prin executare", iar "dacă nu s-a utilizat procedura prevăzută de art. 281¹, se poate face contestație și în cazul în care sunt necesare lămuriri cu privire la înțelesul, întinderea sau aplicarea titlului executoriu, precum și în cazul în care organul de executare refuză să înceapă

executarea silită ori să îndeplinească un act de executare în condițiile prevăzute de lege".

Potrivit art. 400 alin. 1 din Codul de procedură civilă, contestația se introduce la instanța de executare și, deși nu se arată în mod expres, rezultă că acest prim alineat are în vedere contestația la executare propriu-zisă, din moment ce în alin. 2 se prevede care este instanța competentă să soluționeze contestația la titlu.

Din coroborarea art. 400 alin. 1 cu art. 373 alin. 2 din Codul de procedură civilă, care prevede că instanța de executare este judecătoria în raza căreia se face executarea, dacă legea nu prevede altfel, rezultă că, în ceea ce privește competența soluționării contestației la executare propriu-zisă, aceasta aparține întotdeauna judecătoriei, indiferent că este vorba despre un titlu executoriu în materie comercială sau în materie civilă.

Referitor la competența de soluționare a contestației la titlu art. 400 alin. 2 distinge două situații.

Atunci când se cere lămurirea înțelesului, întinderii sau aplicării titlului executoriu constând într-o hotărâre judecătorească, instanța competentă să se pronunțe este cea care a pronunțat hotărârea care se execută.

Așadar, dacă titlul îl reprezintă o hotărâre judecătorească în materie comercială, contestația se va îndrepta la acea instanță care a pronunțat, în respectiva materie, hotărârea susceptibilă de executare silită și care poate fi, după caz, judecătoria, tribunalul, curtea de apel sau Înalta Curte de Casație și Justiție.

De asemenea, când titlul emană de la un alt organ cu activitate jurisdicțională, acela va fi sesizat cu contestația la titlu, indiferent de natura litigiului.

În al doilea rând, atunci când se cere lămurirea înțelesului, întinderii sau aplicării titlului executoriu care nu emană de la un organ cu activitate jurisdicțională, art. 400 alin. 2 teza a II-a din Codul de procedură civilă face trimitere la instanța de executare.

Cum această instanță este întotdeauna judecătoria, conform art. 373 alin. 2 din Codul de procedură civilă, rezultă că aceasta este competentă să judece în primă instanță contestația la titlu când titlul nu emană de la un organ de jurisdicție, inclusiv în materie comercială.

În ceea ce privește competența de soluționare a tuturor acestor contestații în căile de atac, aceasta se determină după regulile general aplicabile cuprinse în art. 2 pct. 2 și 3, art. 3 pct. 2 și 3 și art. 4 pct. 1 din Codul de procedură civilă.

De fapt, cu privire la instanța competentă să soluționeze căile de atac în contestațiile la executare nu există practică neunitară, divergențele de opinie apărând în ceea ce privește secția din cadrul instanței de control judiciar la care trebuie să se înregistreze asemenea pricini.

Sub acest aspect, nu poate fi vorba despre o interpretare și aplicare diferită a legii, deoarece, cu excepția Înaltei Curți de Casație și Justiție, secțiile celorlalte instanțe - acolo unde există secții specializate - nu au o competență proprie prevăzută în texte de lege, susceptibile de interpretări diferite.

Astfel, competența de soluționare a căii de atac se verifică în raport cu nivelul instanței, împărțirea pe secții fiind o chestiune de organizare judecătorească.

Cu toate acestea, în considerarea principiului specializării, este firesc ca, atunci când contestația la executare propriu-zisă sau contestația la titlu vizează un titlu emis în materie comercială, acestea să se îndrepte la secția comercială - dacă aceasta există - a instanței competente.

Sub acest aspect, nu poate fi primit punctul de vedere exprimat în unele hotărâri, conform căruia, atunci când este vorba despre o contestație la executare propriu-zisă, natura litigiului rămâne fără relevanță.

Aceasta cu atât mai mult cu cât există posibilitatea ca, într-o atare contestație, să se invoce și apărări de fond, a căror natură comercială să fie indiscutabilă.

Admițând recursul în interesul legii s-a stabilit că, în aplicarea dispozițiilor art. 400 și 402 din Codul de procedură civilă, competența de soluționare în primă instanță a contestației formulate împotriva executării silite propriu-zise și a contestației care vizează lămurirea înțeleșului, întinderii sau aplicării titlului executoriu ce nu emană de la un organ de jurisdicție revine judecătoriei, iar competența de soluționare a contestației privind înțeleșul întinderii sau aplicării titlului executoriu, ce reprezintă o hotărâre judecătorească comercială sau un alt titlu comercial emis de un organ jurisdicțional, revine, după caz, instanței comerciale sau organului jurisdicțional care a pronunțat hotărârea ce se execută.

3. Recurs declarat împotriva deciziilor pronunțate de instanțele de apel prin care s-au anulat în tot sau în parte procedura urmată și hotărârea apelată, cu reținerea cauzei spre judecare. Inadmisibilitate.

(Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiile Unite, decizia nr. XXXIII din 16 aprilie 2007, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 772 din 14/11/2007)

În practica instanțelor judecătorești s-a constatat că nu există un punct de vedere unitar în legătură cu aplicarea dispozițiilor art. 299 alin. 1, cu referire la art. 297 alin. 2 teza finală din Codul de procedură civilă, privind admisibilitatea căii extraordinare de atac a recursului împotriva deciziilor pronunțate în apel, prin care, anulându-se în tot sau în parte procedura urmată și hotărârea pronunțată, se reține procesul spre judecare.

Astfel, unele instanțe au considerat că este admisibil recursul declarat împotriva deciziei prin care, admițându-se apelul, au fost anulate în tot sau în parte procedura urmată și hotărârea apelată, cu reținerea cauzei spre judecare.

În motivarea acestui punct de vedere, au fost invocate dispozițiile art. 297 alin. 1 din Codul de procedură civilă, prin care s-a reglementat, fără să se facă distincție că "hotărârile date fără drept de apel, cele date în apel, precum și în condițiile prevăzute de lege, hotărârile altor organe cu activitate jurisdicțională sunt supuse recursului", precum și prevederile art. 377 alin. 1 pct. 3 din același cod, potrivit cărora hotărârile date în apel sunt definitive, deci sunt susceptibile de a fi atacate cu recurs.

Alte instanțe, dimpotrivă, au apreciat că hotărârea instanței de apel prin care se anulează în tot sau în parte procedura urmată și hotărârea pronunțată în primă instanță, cu reținerea cauzei spre judecare, echivalează cu o încheiere interlocutorie dată în timpul judecării pricinii, care, nefinalizând judecata acesteia, nu poate fi atacată cu recurs, conform art. 238 alin. 2 din Codul de procedură civilă, decât odată cu fondul cauzei.

S-a motivat că, în lipsa unui text de lege în care să fie prevăzută expres posibilitatea exercitării separate a căii extraordinare de atac a recursului, împotriva hotărârii prin care instanța admite apelul și anulează în tot sau în parte procedura urmată, precum și hotărârea apelată, cu reținerea cauzei spre judecare, o atare hotărâre intermediară, ca și în cazul încheierilor premergătoarelor, nu este susceptibilă de a fi atacată cu recurs decât odată cu decizia pronunțată asupra fondului, singura care are caracter definitiv.

Aceste din urmă instanțe au interpretat și aplicat corect dispozițiile legii.

În adevăr, prin art. 297 alin. 2 din Codul de procedură civilă se prevede că "dacă prima instanță s-a declarat competentă și instanța de apel stabilește că a fost incompetentă, anulând hotărârea atacată, va trimite cauza spre judecare instanței competente sau altui organ cu activitate jurisdicțională competent, afară de cazul când constată propria sa competență", precizându-se că "în acest caz, precum și atunci când există vreun motiv de nulitate, iar prima instanță a judecat în fond, instanța de apel, anulând în tot sau în parte procedura urmată și hotărârea pronunțată, va reține procesul spre judecare".

Această ultimă dispoziție cuprinsă în art. 297 alin. 2 din Codul de procedură civilă se referă, deci, la situația când instanța de apel adoptă, în aceeași cauză, o primă hotărâre prin care, admitând apelul, anulează în tot sau în parte procedura urmată și hotărârea apelată, reținând procesul spre judecare, precum și o a doua hotărâre prin care soluționează fondul cauzei.

Ca urmare, decizia de admitere a apelului, prin care se dispune anularea în tot sau în parte a hotărârii primei instanțe, cu reținerea procesului spre judecare, fixându-se termen în acest scop, nu poate fi decât o hotărâre cu caracter intermediar, având menirea de a pregăti soluționarea fondului cauzei.

Așa fiind, o atare hotărâre, nerezolvând prin ea însăși obiectul litigiului, impune incidența dispozițiilor art. 282 alin. 2 din Codul de procedură civilă, potrivit cărora "împotriva încheierilor premergătoare nu se poate face apel decât odată cu fondul, în afară de cazul când prin ele s-a întrerupt cursul judecării", a căror rațiune constă tocmai în a nu se exercita de mai multe ori, succesiv, o anumită cale de atac într-o cauză aflată în același stadiu de rezolvare.

Or, câtă vreme cauza rămâne în curs de rezolvare după anularea în tot sau în parte a hotărârii primei instanțe, astfel că nu poate fi considerată soluționată definitiv decât după pronunțarea deciziei asupra fondului procesului, iar rațiunea pentru care s-a instituit principiul de a fi supuse căii extraordinare de atac a recursului numai hotărârile judecătorești definitive este tocmai necesitatea instituirii unui sistem de natură să asigure judecarea completă și într-un timp rezonabil a dosarelor, fără fragmentarea cursului judecării, se impune cu evidență ca o atare cale de atac să nu poată fi exercitată și împotriva deciziei de anulare în

tot sau în parte a procedurii urmate și a hotărârii apelate, cu menținerea cauzei spre judecare.

De altfel, față de caracterul ei intermediar, decizia instanței de apel de anulare a hotărârii primei instanțe fără a se evoca fondul, cu reținerea cauzei spre judecare, nici nu are o existență autonomă, ci face parte din succesiunea de hotărâri ce survin în cursul rezolvării pricinii, astfel că atât timp cât nu a fost epuizată examinarea căii extraordinare de atac a apelului, prin pronunțarea hotărârii definitive asupra fondului pricinii, o atare cale de atac nu se poate exercita și asupra hotărârii anterioare, care a declanșat procedura ulterioară de cercetare din nou a cauzei pe fond.

Mai mult, expresia "...reține procesul spre judecare" din finalul reglementării cuprinse în art. 297 alin. 2 teza a II-a din Codul de procedură civilă impune interpretarea textului de lege în sensul că, într-o astfel de ipoteză, admiterea apelului și anularea hotărârii supuse acestei căi de atac nu dezinvestesc instanța de apel, ci o atare soluție se încorporează în succesiunea actelor procesuale ce se finalizează prin decizia cu caracter definitiv, care rezolvă pe fond procesul, singura susceptibilă de a fi atacată cu recurs, în temeiul art. 299 din Codul de procedură civilă, în conformitate cu principiul fundamental al unicității căilor de atac.

Așadar, față de caracterul pregător al delegării pricinii specific situației avute în vedere prin art. 268 alin. 3 din Codul de procedură civilă, pe care îl are decizia de admitere a apelului și anulare în tot sau în parte a procedurii urmate și a hotărârii atacate, cu reținerea procesului spre judecare, numai decizia finală, prin care este soluționat fondul apelului, întrunește condițiile la care se referă art. 255 alin. 1 din Codul de procedură civilă, pentru a fi susceptibilă să fie atacată cu recurs.

Pe de altă parte, regula unicității de exercitare a căii de atac face de neconceput fragmentarea fazei procesuale a judecării în apel, încât și sub acest aspect prima hotărâre a instanței de apel, de anulare a hotărârii atacate, cu reținerea cauzei spre judecare, nu poate fi examinată de instanța superioară de control judiciar, în recurs, decât odată cu decizia finală, dată asupra fondului.

A considera altfel ar însemna nu numai să se prelungească nerezonabil soluționarea apelului pe fond, ci și să se limiteze fără justificare legală posibilitatea instanței de apel de a exercita un control judiciar deplin în cadrul examinării căii de atac cu care este investită, ceea ce ar contraveni principiului plenitudinii de jurisdicție pe care trebuie să o aibă judecătorii.

Așa fiind, rațiuni de corectă interpretare a legii procesual civile, în ansamblul său, impun aplicarea dispozițiilor art. 299 alin. 1, cu referire la art. 297 alin. 2 teza finală din Codul de procedură civilă, în sensul că recursul împotriva hotărârilor judecătorești pronunțate în apel, prin care s-au anulat în tot sau în parte procedura urmată, precum și hotărârea apelată, cu reținerea cauzei spre judecare, este inadmisibil, în afara cazului când instanța de apel a constatat propria sa competență, asemenea hotărâri putând fi atacate în recurs numai odată cu deciziile pronunțate în final asupra fondului, după judecarea acelei cauze în apel.

În consecință, admitând recursul în interesul legii s-a stabilit că, în aplicarea dispozițiilor art. 299 alin. 1 raportat la art. 297 alin. 2 teza finală din Codul de procedură civilă, recursul declarat împotriva hotărârilor judecătorești pronunțate de instanțele de apel, prin care s-au anulat în tot sau în parte procedura urmată, precum și hotărârea apelată, cu reținerea cauzei spre judecare, cu excepția cazului în care instanța de apel a constatat propria sa competență, este inadmisibil. Aceste hotărâri pot fi atacate cu recurs numai odată cu deciziile pronunțate asupra fondului, după judecarea cauzelor în apel.

4. Necesitatea investirii cu formulă executorie hotărârile date în primă instanță privind procesele și cererile în materie comercială care sunt executorii potrivit art. 720⁸ din Codul de procedură civilă.

(Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiunile Unite, decizia nr. XXXVIII din 7 mai 2007, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 764 din 12/11/2007)

În practica instanțelor judecătorești s-a constatat că nu există un punct de vedere unitar în aplicarea dispozițiilor art. 720⁸ din Codul de procedură civilă, cu privire la chestiunea dacă trebuie investite cu formulă executorie hotărârile executorii date în primă instanță în procesele și cererile în materie comercială.

Astfel, unele instanțe au considerat că, pentru a putea fi puse în executare, hotărârile date în primă instanță privind procesele și cererile în materie comercială, chiar dacă sunt executorii potrivit art. 720⁸ din Codul de procedură civilă, trebuie să fie investite totuși cu formulă executorie.

În argumentarea acestui punct de vedere au fost invocate dispozițiile art. 374 alin. 1 din Codul de procedură civilă, potrivit cărora nicio hotărâre nu se poate executa dacă nu este investită cu formulă executorie, afară de încheierile executorii, de hotărârile executorii provizorii și de alte hotărâri sau înscrisuri prevăzute de lege, care se execută fără formulă executorie.

Alte instanțe, dimpotrivă, s-au pronunțat în sensul că nu este necesară investirea cu formulă executorie a hotărârilor date în primă instanță în materie comercială, deoarece dispozițiile art. 720⁸ din Codul de procedură civilă atribuie caracter executoriu acestor hotărâri.

Aceste din urmă instanțe au interpretat și aplicat corect dispozițiile legii.

În adevăr, prin art. 374 alin. 1 din Codul de procedură civilă, astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 15 din Legea nr. 459/2006, se prevede că "hotărârea judecătorească sau alt titlu se execută numai dacă este investit cu formula executorie prevăzută de art. 269 alin. 1, afară de încheierile executorii, de hotărârile executorii provizorii și de alte hotărâri sau înscrisuri prevăzute de lege, care se execută fără formulă executorie".

Corelativ, în art. 376 alin. 1 din același cod s-a reglementat că "se investesc cu formula executorie prevăzută de art. 269 alin. 1 hotărârile care au rămas definitive ori au devenit irevocabile, precum și orice alte hotărâri sau înscrisuri, pentru ca acestea să devină executorii, în cazurile anume prevăzute de lege".

Din coroborarea dispozițiilor cuprinse în aceste texte de lege rezultă deci că o hotărâre judecătorească poate fi pusă în executare, de regulă, numai dacă a rămas definitivă ori a devenit irevocabilă și a fost respectată procedura investirii cu formula executorie.

Așa cum s-a prevăzut prin înseși dispozițiile art. 374 alin. 1 din Codul de procedură civilă, au fost stabilite anumite excepții de la această regulă, care se referă la încheierile executorii, hotărârile executorii provizorii, precum și la alte hotărâri sau titluri determinate de lege.

Ca urmare a caracterului lor executoriu stabilit de lege, încheierile și hotărârile respective se pun în executare fără a fi definitive sau irevocabile și fără investirea lor cu formulă executorie.

În acest sens este de observat că, în cadrul reglementării privind execuția vremelnică, prin art. 278 din Codul de procedură civilă se precizează că hotărârile primei instanțe sunt executorii de drept când au ca obiect vreuna dintre situațiile menționate la pct. 1-6 din cuprinsul aceluși articol, în cazul hotărârilor parțiale reglementare de art. 270 (pct. 7), precum și "în orice alte cazuri în care legea prevede că hotărârea este executorie" (pct. 8).

Or, un astfel de caz este și cel stabilit prin art. 720⁸, introdus în Codul de procedură civilă prin art. I pct. 224 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 138/2000, astfel cum a fost modificat prin Legea de aprobare nr. 219/2005, potrivit căruia "hotărârile date în primă instanță privind procesele și cererile în materie comercială sunt executorii", iar "exercitarea apelului nu suspendă de drept executarea".

Cum, în raport cu această reglementare, hotărârile date în primă instanță în procesele și cererile în materie comercială, fiind executorii, fac parte din categoria celor executorii provizorii, exceptate prin art. 374 alin. 1 din Codul de procedură civilă de la obligativitatea de a fi investite cu formulă executorie, se impune să se considere că prin prevederea cuprinsă în art. 720⁸ din același cod legiuitorul a voit ca hotărârile respective să se execute fără formulă executorie.

De altfel, în același sens s-a prevăzut, prin art. 720⁹ din Codul de procedură civilă, că și în cazul hotărârii judecătorești date în materie comercială, dacă este dusă la îndeplinire prin executare silită "hotărârea, purtând mențiunea că este irevocabilă, constituie titlu executoriu, fără efectuarea altor formalități".

În consecință, admitând recursul în interesul legii, instanța supremă a stabilit că dispozițiile art. 720⁸ din Codul de procedură civilă se interpretează în sensul că hotărârile date în primă instanță privind procesele și cererile în materie comercială, fiind executorii de drept, nu trebuie investite cu formulă executorie pentru a fi puse în executare.

1. Rezultatul deliberării se consemnează pe scurt, de îndată, într-un act de procedură ce poartă, în practică, denumirea de *minută* și care va alcătui dispozitivul hotărârii (etimologic derivă de cuvântul grec *minuter*, a face o ciornă, a scrie mărunț).

În ceea ce privește mențiunile obligatorii pe care minuta trebuie să le cuprindă, acestea sunt prevăzute expres de lege, sub sancțiunea nulității.

În conformitate cu prevederile art. 258 din alin. 1 C. proc. civ., dispozitivul hotărârii se întocmește de îndată ce s-a întrunit majoritatea membrilor completului de judecată și se semnează sub pedeapsa nulității, de judecători. Cerința semnării dispozitivului este menită să garanteze neschimbarea hotărârii pronunțate, precum și să ofere posibilitatea de a se verifica legalitatea compunerii completului de judecată. Încălcarea menționatei prevederi legale prin nesemnarea dispozitivului de către judecători sau de către greșier atrage deci, nelegalitatea hotărârii".¹ În această etapă greșierul este "un martor al legalității".

Potrivit legii minuta hotărârii trebuie să cuprindă între altele, data la care s-a pronunțat și mențiunea că pronunțarea s-a făcut în ședință publică, nerespectarea acestor condiții fiind sancționată, de asemenea, cu nulitatea.

Până la schimbarea recentă a jurisprudenței, nu de puține ori doctrina a criticat soluțiile instanțelor care constatau nediferențiat, intervenția unei cauze de nulitate prin lipsa unor mențiuni din categoria celor enumerate, independent de producerea unui prejudiciu sau de posibilitatea acoperirii ulterioare.

Astfel, practica judiciară a decis că "faptul că în minută s-a trecut data pronunțării, iar în dispozitiv s-a menționat că hotărârea s-a pronunțat la o dată ce nu corespunde realității, întrucât în acea zi nu funcționau instanțele judecătorești, iar accesul justițiabililor era interzis, este de natură să atragă casarea acestei hotărâri, cu trimitere spre rejudecare".² În literatură s-a apreciat că soluția este discutabilă, deoarece nulitatea se poate acoperi prin refacerea dispozitivului în sensul minutei, adică prin trecerea în dispozitiv a datei cuprinsă în minută.

În general, practica instanței supreme este în sensul că neconcordanța dintre minută și dispozitivul hotărârii redactate ulterior pronunțării atrage nulitatea.³

De asemenea, discuții au intervenit și cu privire la sancțiunea ce intervine în cazul lipsei uneia din mențiunile obligatorii pe care trebuie să le cuprindă dispozitivul, ca parte a hotărârii.

Dispozitivul trebuie să fie identic cu minuta care constituie, practic, însuși dispozitivul hotărârii, deci în hotărârea propriu-zisă se reproduce minuta pe care a pronunțat-o instanța la sfârșitul deliberării. Deși ca acte procedurale ele sunt două acte diferite, efectuate la intervale de timp diferite, conținutul lor trebuie să fie identic.

Deosebit de soluția procesului, dispozitivul trebuie să mai cuprindă mențiuni cu privire la calea de atac pe care o pot exercita părțile și termenul în care poate fi exercitată, de exemplu, cu drept de apel sau de recurs în termen de 15 zile de la comunicare (art. 261). Indicarea căii de atac se referă numai la calea de drept comun, iar nu și la căile extraordinare de atac, pentru că ele fie nu sunt la îndemâna părților sau în cazul revizuirii și al contestației în anulare acestea sunt condiționate de împrejurări speciale despre care, la data pronunțării, nici nu are cunoștință. În ce privește folosirea unei căi de atac, se aplică principiul legalității căilor de atac, în

¹ T.S., s.civ., dec. nr. 1548/21.10.1981, Repertoriu IV, p. 259, nr. 90.

² T. M. București, dec. nr. 603/1990, C.P.J.C. 1990, p. 132, nr. 173.

³ T.S., s.civ., dec. nr. 152/1981, C.D., 1981, p. 225.

sensul că posibilitatea de a folosi o cale de atac, precum și condițiile de exercitare ale acesteia sunt date de lege, iar nu de judecători.

În același sens s-a decis și în practica judiciară. Astfel, "menționarea din eroare, în dispozitiv, a posibilității folosirii recursului, nu deschide părții o cale pe care legea nu o acordă".⁴ sau "judecătorul nu poate răpi părții o cale de atac pe care o acordă legea, astfel că recursul poate fi exercitat, chiar dacă în dispozitiv există mențiunea "definitivă". O astfel de mențiune greșită, nu face să se proroge termenul de recurs până la îndreptarea hotărârii."⁵

În dispozitiv se va menționa că pronunțarea s-a făcut în ședință publică. Această mențiune derivă din principiul publicității dezbaterilor și atrage nulitatea hotărârii în cazul nespecificării.

Se observă că decizia pronunțată recent în interesul legii vizează doar lipsa mențiunii că pronunțarea s-a făcut în ședință publică din minută, rezultând că, în cazul lipsei acestei mențiuni din dispozitivul hotărârii sancțiunea se aplică independent de existența unei vătămări.

2. Din dispozițiile art. 399 C. proc. civ. rezultă în ce constă obiectul contestației la executare. Prin contestația la executare propriu-zisă se poate contesta executarea silită însăși, precum și orice act de executare, putându-se solicita chiar anularea întregii executări. De asemenea, dacă nu s-a utilizat procedura prevăzută de art. 281¹, se poate face contestație și în cazul în care sunt necesare lămuriri cu privire la înțelesul, întinderea sau aplicarea titlului executoriu, precum și în cazul în care organul de executare refuză să îndeplinească un act de executare în condițiile prevăzute. Astfel, obiectul contestației la executare poate privi înțelesul, întinderea și aplicarea dispozitivului hotărârii ce se execută (contestația la titlu) cât și executarea însăși (contestația la executare propriu-zisă).

Conform art. 399 alin. 2¹, introdus prin Legea nr. 219/2005, după ce a început executarea silită, cei interesați sau vătâmați pot cere, pe calea contestației la executare, și anularea încheierii prin care s-a dispus investirea cu formulă executorie sau, după caz, necuviințarea executării, dată fără îndeplinirea condițiilor legale.

Contestația la titlu se poate face numai dacă nu s-a utilizat în prealabil procedura prevăzută de art. 281¹ C. proc. civ. Dacă s-ar admite contestația la executare după ce s-a folosit articolul menționat, s-ar ajunge la încălcarea autorității de lucru judecat a hotărârii puse în aplicare.

Prin contestația la titlu se atacă însuși titlul executoriu dar numai în cea ce privește clarificarea, interpretarea, întinderea și aplicarea acestuia. Validitatea sa privește fondul și a fost dezbătută deja în cadrul procesului și a intrat în puterea lucrului judecat.

Motivele ce privesc validitatea hotărârii pot fi invocate numai pe calea mijloacelor de atac, folosite în temeiul legal, prin care partea poate obține modificarea sau casarea hotărârii care-i produce un prejudiciu.

⁴ T.S., cod civ., dec. nr. 552/1963, C.D., 1963, p. 239.

⁵ T.S., s.civ., dec. nr. 928/1976, C.D., 1976, p. 251.

Astfel, se poate recurge la⁶:

- *revizuire* (322 pct. 1, C. proc. civ.) dacă dispozitivul hotărârii cuprinde dispoziții potrivnice, care nu pot fi aduse la îndeplinire;
- *recurs* (304 pct. 7 C. p. c.) - dacă există contradicție între considerente și dispozitivul hotărârii;
- poate introduce o *nouă cerere de judecată* pentru capetele rămase nesoluționate fără a i se putea opune puterea de lucru judecat.

Instanța sesizată cu contestație la executare nu este îndreptățită să examineze fondul raporturilor juridice dintre părți, ci trebuie să se conformeze hotărârii puse în executare.

Contestația la titlu poate viza numai măsurile luate de instanță și cuprinse în dispozitivul hotărârii. Contestația la titlu se întâlnește mai rar în practică și este introdusă, de regulă, de către debitorul nemulțumit de claritatea dispozitivului hotărârii. Ea poate privi specificarea bunurilor urmăribile, determinarea sumei de bani ce constituie creanța, localizarea imobilului, specificarea măsurilor de executare ce trebuie luate.

Indiferent de felul contestației, pe această cale nu se poate modifica sau anula hotărârea pusă în executare. Singurele apărări de fond care pot fi invocate sunt cele care vizează cauze de stigare a obligației intervenite după rămânerea definitivă a hotărârii.

În cazul titlurilor executorii care nu provin de la organe de jurisdicție, debitorul are dreptul să invoce pe calea contestației la executare toate apărări de fond referitoare la existența, întinderea și valabilitatea creanței. Aceasta însă, numai dacă legea nu prevede în acest scop o altă cale de atac.

Mai există și o clasificare a contestațiilor la executare în:

- contestații incidente;
- contestații principale.

Contestația incidentă este introdusă de părți iar contestația principală este introdusă de terți. În contestația principală, contestatorul are drepturi mai largi decât beneficiarul contestației incidente pentru că terții nu au participat la proces și nu au putut să-și valorifice argumentele în cadrul acestuia..

După modificarea adusă art. 399 se mai poate reține și un alt treilea fel de contestație la executare și anume contestație împotriva refuzului organului de executare de a îndeplini un act de executare în condițiile prevăzute de lege. În acest sens art. 53 din Legea nr. 188/2000 stabilește că în cazul refuzului executorului de a îndeplini un act sau de a îndeplini o executare silită, dacă părțile stăruie în cererea de îndeplinire a actului, executorul judecătoresc este obligat să motiveze refuzul în termen de cinci zile de la data refuzului.

Competența pentru soluționarea contestațiilor la executare se stabilește în funcție de obiectul contestației, de caracterul titlurilor executorii și după locul pronunțării hotărârilor judecătorești (în țară sau în străinătate).

Potrivit art. 400 alin. 1 și 2, competența instanței de judecare a contestației la executare se determină în funcție de obiectul contestației. Astfel, art. 400 alin. 1

⁶ Idem

prevede: contestația se introduce la instanța de executare. Contestația la titlu se introduce la instanța care a pronunțat hotărârea ce se execută.

Contestațiile la titlu, adică cele care privesc înțelesul, întinderea și aplicarea dispozitivului, sunt de competența instanței care a pronunțat hotărârea ce se execută.

Conform art. 400 alin. 2 contestația la titlu, dacă vizează un titlu ce nu emană de la un organ de jurisdicție, este de competența instanței de executare.

În materie de poprire, instanța care a ordonat o poprire are, în judecarea contestațiilor declarate, o anumită competență, care se limitează la examinarea condițiilor de formă în care s-a ordonat și înființat poprirea. Excepțiile de fond, care privesc însăși valabilitatea titlului executoriu, trebuie examinate de instanța de la care emană titlul.⁷

Contestația la titlu referitoare la dispozițiile civile dintr-o hotărâre dată în urma unui proces penal se rezolvă de instanța penală, care a pronunțat hotărârea ce se execută (art. 463 C. proc. pen.). Această instanță e competentă și când s-a pus în executare o hotărâre nedefinitivă sau când e îndreptată contra altei persoane decât cea condamnată.

Celelalte contestații, care se ridică împotriva urmăririi însăși, asupra actelor de executare propriu-zisă, sunt de competența instanței de executare. Astfel, contestațiile la executare în care se discută opozabilitatea titlului pus în executare sunt de competența instanței de executare.⁸ Dacă titlul executoriu este încuviințat de un alt organ cu activitate jurisdicțională contestația va fi introdusă la acel organ de jurisdicție.

Când titlul executoriu emană de la un organ fără activitate jurisdicțională contestată (dacă nu există o cale specială), va fi adresată instanței de executare, care va putea cere lămuriri de la organul de la care emană titlul.⁹

3. Apelul este o cale devolutivă de atac, astfel încât judecata lui ar urma să se finalizeze cu o hotărâre (decizie) care să înlocuiască hotărârea ce a fost apelată. Primele precizări în ce privesc soluțiile pe care le poate pronunța instanța de apel se regăsesc în art. 296 C. proc. civ. care prevede că poate păstra ori schimba, în tot sau în parte, hotărârea atacată. Fiind în prezența unei căi de atac, este obligatoriu să se arate în primul rând că apelul a fost respins sau admis. Pentru ipoteza în care apelul a fost respins ca nefondat, se înțelege de la sine faptul că sentința apelată a rămas confirmată și efectele ei menținute, fără să fie necesar ca instanța de apel să spună aceasta în termeni expresi.¹⁰ Totuși s-a decis și în sensul că în ipoteza în care instanța de apel își motivează soluția adoptând considerentele primei instanțe, trebuie să o declare expres, deoarece altfel hotărârea este afectată de viciul nemotivării.¹¹ Atunci când apelul s-a admis și hotărârea atacată a fost schimbată în

⁷ C. Zotta, Cas II dec. civ. nr. 576 - 14 dec. 1938.

⁸ Trib. Supr. col. civ. dec. nr. 962/1963 în C.D. 1952 - 1954 vol I, p. 391.

⁹ I. Stoenescu, A. Hilsenard, S. Zilbertstein, *Drept procesual civil*, Editura Științifică, 1969.

¹⁰ E.M. Dan, *op. cit.*, p. 514, nr. 17.

¹¹ Gh. Nedici, C. Gr. Zotta, *Recursul în casare*, Tipografia ziarului "Universul", București, 1935, p. 113, nr. 579.

tot sau în parte, pentru a evita orice dubiu, este necesar să se arate mai întâi că s-a admis apelul, iar apoi să se reproducă soluția dată de instanța de apel pe fond.

Tot cu privire la soluțiile ce pot fi pronunțate de instanța de apel, art. 297 C. proc. civ. mai prevede că în cazul în care se constată că, în mod greșit, prima instanță a rezolvat procesul fără a intra în cercetarea fondului, ori judecata s-a făcut în lipsa părții care nu a fost legal citată, instanța de apel va desființa hotărârea atacată și va trimite cauza spre rejudecare primei instanțe.

Dacă hotărârea a fost desființată pentru lipsă de competență, cauza se va trimite spre rejudecare instanței competente, sau altui organ competent cu activitate jurisdicțională. Rațiunea soluției de trimitere a cauzei spre rejudecare urmărește ca părțile să nu fie private de un grad de jurisdicție, deși apelul are caracter devolutiv și se putea prevedea ca instanța de apel să evoce fondul.

De asemenea, art. 297 alin. 2 teza a II-a mai prevede o variantă a soluției instanței în cazul admiterii apelului. Astfel, atunci când există un motiv de nulitate (altul decât nelegalitatea procedurii de citare), iar prima instanță a judecat în fond, instanța de apel, anulând în tot sau în parte procedura urmată și (sau numai) hotărârea pronunțată, va reține procesul spre rejudecare. Se observă că dacă nulitatea se referă doar la hotărâre, se impune anularea acesteia nu și a întregii proceduri.

Cu privire la această ultimă soluție ce poate fi pronunțată de instanța de apel, în practică s-a ridicat problema admisibilității recursului declarat împotriva deciziei prin care, admitându-se apelul, au fost anulate în tot sau în parte procedura urmată și hotărârea apelată, cu reținerea cauzei spre judecare, instanțele având o practică neunitară, fapt ce a condus la promovarea recursului în interesul legii.

Legea nu conține nici o dispoziție expresă pentru cazul în care instanța de apel pronunță două hotărâri. Situația este similară celei din recurs, prevăzută de art. 312 alin. 4 C.proc.civ., însă în acest caz nu se pune problema vreunei căi de atac separate. Soluția generală era aceea că împotriva hotărârilor date în apel poate în primul rând să fie exercitată calea de atac a recursului, așa cum este prevăzut în conținutul art. 299 C. proc. civ.. Interpretarea acestui text trebuie să conducă în mod invariabil la concluzia că recursul se poate exercita împotriva acestor categorii de hotărâri (decizii), indiferent de soluția la care s-a oprit instanța de apel.

De asemenea, hotărârea pronunțată de instanța de apel poate fi atacată pe calea revizuirii și a contestației în anulare de drept comun, cu precizarea că alegerea celei din urmă căi de atac este condiționată de împrejurarea ca partea să fi invocat motivul de contestație, în prealabil pe calea recursului, care însă a fost respins pentru că instanța avea nevoie de verificări de fapt sau dacă recursul a fost respins fără ca el să fi fost judecat în fond (art. 317 alin. final C. proc. civ.).

Apreciem că dispozițiile art. 297 C. proc. civ. mai au și alte lacune, ipotezele legiferaute neacoperind gama diversă de reglementări de ordine publică a căror încălcare este sancționată cu nulitatea hotărârii. Din acest punct de vedere, o reglementare mult mai explicită și mai amplă a existat în Codul de procedură civilă din 1939 (neintrat în vigoare) în cuprinsul art. 375.

Soluția anulării hotărârii se impune și în următoarele cazuri: ne semnarea minutei de tot completul de judecată echivalând cu o nepronunțare;¹² greșita alcătuire a completului de judecată;¹³ lipsa încheierii de amânare a pronunțării care semnifică nedarea cuvântului în fond, deci încălcarea principiului oralității dezbaterilor; nerespectarea de către instanța de trimitere a indicațiilor obligatorii ale instanței superioare, aceasta echivalând tot cu o nepronunțare.¹⁴ Astfel, se constată că soluția anulării sentinței primei instanțe se hotărăște ori de câte ori judecata s-a făcut cu încălcarea normelor imperative, de ordine publică, ale Codului de procedură civilă.

În art. 377 alin. 1 C. proc. civ. sunt enumerate hotărârile judecătorești care sunt definitive, arătându-se la punctul 3 că au acest caracter și hotărârile date în apel.

În literatura juridică¹⁵ se considera că textul art. 377 alin. 1 C. proc. civ., în vechea reglementare, care vorbea de hotărârile date în apel prin care se rezolvă fondul pricinii, ar avea lacune, în sensul că nu cuprindea o enumerare completă a tuturor hotărârilor definitive, dintre care se exemplificau anularea apelului ca netimbrat sau neregulat introdus; respingerea apelului în temeiul unei excepții procesuale fără a se mai cerceta fondul; deciziile instanței de apel prin care se desființează hotărârea atacată și se trimite cauza spre rejudecare primei instanțe, deoarece această din urmă instanță rezolvase procesul fără a fi intrat în cercetarea fondului, ori judecase în lipsa părții care nu era legal citată; decizia prin care se desființează hotărârea primei instanțe pentru lipsă de competență și se trimite cauza spre rejudecare instanței competente sau altui organ cu activitate jurisdicțională competent (art. 297 alin. 2 C. proc. civ.); deciziile pronunțate într-o contestație în anulare, revizuire sau contestație la executare, care pot fi atacate cu recurs. Legiuitorul, nu întâmplător în art. 377 alin. 1 pct. 3 C. proc. civ., în vechea reglementare, anterioară O.U. G. nr. 138/2000, a ales și evidențiat ca fiind definitive doar hotărârile date în apel prin care se rezolvă fondul pricinii. Aceste dispoziții fiind cuprinse în Cartea V a Codului de procedură civilă, care se referă la executarea silită, prin tehnica juridică a sistematizării codului, s-a dorit a se referi doar la hotărârile definitive care sunt susceptibile de executare.

Este adevărat că toate hotărârile pronunțate de instanța de apel au un caracter definitiv, element insuficient însă pentru a fi puse în executare. Cu alte cuvinte, este necesar ca prin hotărârea definitivă respectivă să se fi soluționat fondul cauzei pentru că, altfel, titularii drepturilor subiective care s-au adresat instanțelor judecătorești nu ar avea ce executa. În toate celelalte cazuri în care se pronunță într-adevăr soluții definitive de către instanța de apel, altele vor fi efectele hotărârii atât din punct de vedere substanțial cât și procesual.¹⁶

¹² Trib. mun. București, sec. a IV-a civ., dec.civ. nr. 398 din 15 martie 1994 (nepublicată).

¹³ Trib. mun. București, sec. a IV-a civ., dec.civ. nr. 300/1993 (nepublicată).

¹⁴ Trib. mun. București, sec. a IV-a civ., dec.civ. nr. 106 din 17 septembrie 1993 (nepublicată).

¹⁵ G. Boroi, D. Rădescu, *op. cit.*, p. 160-161.

¹⁶ I. Stoenescu, S. Zilberstein, *Tratat de drept procesual civil. Teoria generală*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977, p. 519-520; V.M. Ciobanu *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, vol. I, Editura Național, București, 1996, p. 319-320.

Potrivit art. 377 alin. 1 pct. 2 C. proc. civ., se mai evidențiază ca fiind hotărâri definitive și cele date în primă instanță, atacate cu apel dar a cărei judecată s-a perimat sau apelul a fost respins. În această situație, nu putem să reținem (în sensul celor arătate) că ar fi vorba de o hotărâre definitivă a instanței de apel, deoarece prin modalitățile respective se definitivează de fapt hotărârea primei instanțe.

Așadar, apreciem că hotărârea instanței de apel este o hotărâre definitivă având autoritatea de lucru judecat, care în principiu poate fi pusă în executare, ipoteză acceptată și în opinia autorilor la care ne-am referit, dar care nu au surprins, după părerea noastră, că acest caracter se regăsește doar la hotărârile date în apel prin care se rezolvă fondul pricinii.

Un alt argument, de natură a sublinia cele arătate, este și faptul că pentru a exista putere de lucru judecat este necesar să se fi examinat și rezolvat litigiul în fond, deci să fi existat o judecată contradictorie, cu caracter contencios, soluție consacrată în practica judiciară și constant reținută în literatura juridică de specialitate.¹⁷

De altfel, ceea ce legitimează autoritatea de lucru judecat nu este atât caracterul definitiv al hotărârii, ci adevărul care trebuie să stea la baza ei, constituind temeiul, rațiunea și fundamentul social și moral al acestui efect al hotărârii judecătorești.¹⁸ Tocmai de aceea, legea îngăduie ca prin intermediul unor căi de atac să se înlătore hotărârile judecătorești definitive care nu reflectă adevărul, și să fie înlocuite cu hotărâri legale și temeinice.¹⁹

4. Hotărârea judecătorească pronunțată în materie comercială este supusă condițiilor de fond și de formă din dreptul comun.

Dispozițiile legale cuprinse în acest capitol cuprind însă câteva derogări cu privire la hotărârea ce se pronunță, în special cu privire la caracterul și efectul acesteia, la căile de atac și la formalitățile privind obținerea titlului executoriu.

În redactarea sa inițială, art. 720⁸ prevedea că hotărârile date în primă instanță privind procesele și cererile în materie comercială sunt executorii și sunt supuse numai recursului. Ulterior, acest articol a fost modificat prin O.U.G. nr. 58/2003, arătându-se că hotărârile date în primă instanță privind procesele și cererile în materie comercială sunt executorii, fiind înlăturată dispoziția prin care se stabilea că aceste hotărâri sunt supuse recursului și nefăcându-se vorbire de o anume cale de atac ce s-ar putea exercita împotriva acestei hotărâri.

Acest fapt a dat naștere în doctrină și jurisprudență unor interpretări contradictorii.

În primul rând, trebuie precizat că, sub imperiul reglementării anterioare, desființarea căii ordinare de atac a apelului a fost criticată de o parte a doctrinei. Însă, pe de altă parte, s-a considerat că neajunsurile provocate de această soluție au

¹⁷ Trib.Supr., col.civ., dec. nr. 19/1968, în R.R.D. nr. 6/1968, p. 172 și dec. nr. 635/1968, în R.R.D. nr. 10/1968, p.171; **Al. Bacaci, O. Ungureanu și L. Mihai**, notă la dec.civ. nr. 234/1981 a Trib. jud. Sibiu, R.R.D. nr. 4/1982, p. 43-47.

¹⁸ **D. Rizeanu**, *Considerații în legătură cu reglementarea actuală și în perspectivă a recursului extraordinar*, în R.R.D. nr. 4/1973, p. 74.

¹⁹ **M. Enescu**, *Unele probleme în legătură cu efectele hotărârii intrate în puterea lucrului judecat*, în materie civilă, J.N. nr. 10/1966, p. 114-115.

fost parțial înlăturate prin aplicarea art. 304¹ C. proc. civ., instanța de recurs putând examina cauza sub toate aspectele.

În general, interpretând art. 720⁸, în noua formă, cea mai mare parte a doctrinei a considerat că prin eliminarea sintagmei "supuse numai recursului" se reintroduce, în litigiile comerciale, calea de atac a apelului²⁰. Practic, în acest fel, redevin aplicabile dispozițiile cu caracter general cuprinse în art. 282 alin. 1 C. proc. civ. (modificat la rândul său de O.U.G. nr. 58/2003 sub aspectul competenței de soluționare a apelurilor).

O opinie rămasă minoritară, a fost exprimată în sensul că eliminarea sintagmei menționate, face ca hotărârile în această materie "să fie definitive, deci fără drept de apel", ci supuse numai recursului. Aceste hotărâri ar fi putut fi atacate cu apel sau recurs, dacă s-ar fi prevăzut expres în text calea de atac a apelului sau mențiunea că aceste hotărâri sunt supuse căilor de atac prevăzute în cod. Însă, se consideră că față de formularea din text, aceste hotărâri pot fi atacate numai cu recurs care se va judeca de instanța supremă²¹.

În continuare, același autor mai formulează o concluzie care s-ar desprinde, considerată chiar de el însuși "absurdă", și anume că hotărârile în această materie nu ar fi supuse nici unei căi de atac. Însă, se spune, acestea fiind definitive și executorii, ar fi supuse numai recursului. În fine, se conchide că *de lege ferenda* împotriva hotărârilor pronunțate în litigiile comerciale ar trebui să se prevadă probabil expres, posibilitatea exercitării atât a apelului cât și a recursului.

Considerăm că acesată interpretare nu era întrutotul corectă, întrucât caracterul executoriu prevăzut în textul legal nu înseamnă că hotărârea este definitivă, iar neprevăderea expresă a căii de atac, nu înseamnă că aceasta nu poate exista, exercitarea ei putând rezulta din dispozițiile, de drept comun, menționate.

Hotărârile executorii pronunțate în materie comercială se încadra în art. 278 pct. 8 C. proc. civ., care dispune că hotărârile primei instanțe sunt executorii "în orice alte cazuri prevăzute de lege". Prin urmare, apelul nu era suspensiv de executare, ceea ce reprezintă o excepție de la caracterul suspensiv al acestuia.

Acestor divergențe li s-a pus capăt prin introducerea expresă, odată cu aprobarea și modificarea O.U.G. nr. 58/200 prin Legea nr. 195/2004, a posibilității exercitării apelului.

Aceeași reglementare a fost menținută și de Legea nr. 219/2005, eliminându-se doar sintagma "în termen". Astfel, în prezent, art. 720⁸ prevede că: "exercitarea apelului nu suspendă de drept executarea".

Discutată a fost și problema necesității investirii cu formulă executorie a acestor hotărâri pronunțate în primă instanță, care sunt executorii.

²⁰ În acest sens, a se vedea **T.C. Briciu**, *Comentariu asupra modificărilor aduse Codului de procedură civilă prin O.U.G. nr. 58/2003*, Curierul Judiciar nr. 8/2003, p. 21; **Gh. Piperea**, *Câteva considerații critice privind modificarea recentă a Codului de procedură civilă*, Curierul Judiciar nr. 8/2003, p. 37; **I. Leș**, *Noile modificări aduse Codului de procedură civilă prin O.U.G. nr. 58/2003*, Dreptul nr. 10/2003, p. 13.

²¹ **Gh. Dobrican**, *Modificările și completările Codului de procedură civilă prin O.U.G. nr. 58/2003*, Curierul Judiciar nr. 8/2003, p. 33-34.

Art. 720⁹, rămas nemodificat, arată că numai în cazul hotărârilor irevocabile nu mai este cerută această formalitate. Astfel, se poate deduce că, independent de discuțiile ce au survenit modificării art. 720⁸ (caracterul executoriu oricum nu a format obiectul acestora), hotărârile pronunțate în primă instanță, executorii trebuie investite cu formulă executorie, excepția privind numai hotărârile irevocabile.

Au fost însă exprimate și puncte de vedere în sensul că hotărârea de primă instanță beneficiind de execuție vremelnică de drept, poate fi pusă în executare fără a fi investită cu formulă executorie²². Un alt argument pentru această soluție ar fi chiar încadrarea în art. 278 pct. 8 C. proc. civ.

Reintroducerea apelului în această procedură a fost la rândul său criticată, ca fiind nejustificată din punct de vedere al dreptului afacerilor în favoarea "debitorului profesionist"²³.

Pe de altă parte soluția este considerată ca fiind justificată în condițiile schimbării competenței de soluționare a recursului și pentru a se asigura principiul celor două grade de jurisdicție²⁴.

În fine, o derogare de la dreptul comun este conturată și în art. 720⁹ C. proc. civ. Conform acestuia, pentru hotărârea judecătorească dată în materie comercială care se aduce la îndeplinirea prin executare silită, hotărârea purtând mențiunea că este irevocabilă, conține titlu executoriu, fără efectuarea altor formalități. Așa cum a decis instanța supremă, hotărârea pronunțată în materie comercială constituie titlu executoriu fără a fi necesară investirea sa cu formulă executorie.

²² T.C. Briciu, *op. cit.*, p. 21.

²³ Gj. Piperea, *op. cit.*, p. 37.

²⁴ I. Leș, *op. cit.*, Dreptul nr. 10/2003, p. 13 și *passim*.